

BÜNYAN İLÇESİ

İLÇENİN TARİHİ

İlçe yakınlarında ve bağlı köylerde mevcut mağaralar ve kalıntılardan, bu yöre yerleşiminin M.Ö.4000-1200 yıllarında Etiler'e kadar dayandığı anlaşılmaktadır. Bu yöre İran, Asur, Kapadokya ve Roma Kültürlerini yaşamış, Anadolu Selçuklu Devleti ile Türkleşmiştir.

Bölgedeki tarihi eserler Selçuklular zamanından kalmıştır. Bu eserler Merkez ve Büyük Bürüngüz Köyündeki camilerle, Sultanhanı ve Karadayı Köylerindeki kervansaraylardır. Bölge 1515 tarihinde Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlı Devleti topraklarına katılmıştır.

Önceleri "Sarımsaklı Karyesi" adını taşıyan ilçe, 1895 yılında Pınarbaşı ilçesinden ayrılarak "Bünyan-ı Hamit" adıyla ilçe olmuştur. "Bünyan" Arapça'da "yapı" anlamına gelmekte olup, "Bünyan-ı Hamit" de "Hamid'in Yapısı" anlamındadır.

1908 yılında Meşrutiyetin ilanı ile Abdülhamit tahtan indirilince ilçenin isminden "Hamit" kelimesi kaldırılmış, isim Bünyan olarak kalmıştır. Bünyan ilçe olmadan Sivas ilinin Pınarbaşı (Aziziye) ilçesine bağlı iken, 1908 yılında müstakil ilçe olmuştur. 1912 yılında Sivas ilinden ayrılarak Kayseri iline bağlanmıştır.

COĞRAFİ YAPI

İlçe merkezi, 1900 metre yüksekliği olan Koramaz dağı'nın kuzey yamaçlarına kurulmuştur. İl merkezine uzaklığı 40 km. toplam yüzölçümü 1306 km² olan ilçenin rakım 1375 m.dir.

Akarsuları ise, Sarımsaklı, Topsöğüt Köyü Taçın Suyu, Kahveci Suyu, Elbaşı Suyu, Samağır Suyu, Girveli Suyu, ilçe merkezinde çepil suyu mevcuttur.

İlçede karasal iklim hüküm sürer. Yazları sıcak ve kurak kışları soğuk ve kar yağışlı geçer. Yağmurlar en çok nisan-mayıs ve ekim aylarında yağar. Kar ise aralık, ocak-şubat aylarında yağar. Yıllık yağış tutarı 35 cm.dir. Yağışlar genellikle batıdan gelir. Yıllık ortalama sıcaklık 10 derece civarındadır. Gece ile gündüz arasındaki ısı farkı çok fazladır. Kışları Kuzeyden poyraz, yazları doğudan karayel, güneyden İodos en çok esen rüzgarlardır. İlçe merkezinde daha çok doğudan batıya "Boğaz Yeli" denen soğuk rüzgar eser.

Bünyan'da ormanlık ve koruluk yoktur. Dağlarda kendiliğinden yetişen bodur çalılıklara ve keven bitkisine rastlanmaktadır.

Son yıllarda ilçe merkezinde ve köylerde bulunan su boylarında kavak ve söğüt ağaçları dikilmeye başlanmıştır. Bünyan ve köylerinde meyveciliğe yönelik meyve bahçeleri mevcuttur.

İDARİ YAPI

Bünyan İlçe'si, Merkez ve Elbaşı Bucağı ile bağlı köylerden oluşmaktadır. Merkeze bağlı köy sayısı 19, Elbaşı Bucağına bağlı köy sayısı 7 olmak üzere 26 köy mevcuttur.

Merkeze bağlı B.Tuzhisar Köyü 1963 yılında, Akmescit, Karakaya ve Y.Süksün Köyleri 1989 yılında Elbaşı ve Koyunabdal Köyleri 1992 yılında, B.Bürüngüz ve Güllüce Köyleri de 1998 yılında belediye olmuştur.

EKONOMİK YAPI

İlçe ekonomisinde belli başlı ekonomik uğraş tarım ve hayvancılık, mevsimlik inşaat işçiliği ve halıcılıktır. Tarla tarımı bütün köylerde ve ilçe merkezinde en temel uğraş olup sadece hayvancılıkla geçinen köy bulunmamaktadır. Ancak ekonomisinde hayvancılığın ağır bastığı köyler vardır. Tarım ve hayvancılıkta verim arzu edilen ölçüde olmamaktadır.

Halıcılık konusu ekonomiye katkı anlamında ilçe merkezi ve köylerde ailelerin çoğunda uğraşılan bir zanaat dalı olarak yerini korumakla birlikte, son 10 yıl içinde önemi ve kapsamı sürekli azalmaktadır. Hemen her evde bir halı tezgahı mevcut olup kadınlar tarafından halı dokunmaktadır. İlçenin ülke genelinde ve yurt dışında adının duyulmasına sebep olan Bünyan halıcılığının ekonomik şartlara ve makine halıları üretimi ile rekabet etmesi günden güne zorlaşmaktadır. İlçe'de halıcılık alanında kooperatifleşme olmadığı için Bünyan halısının, makine halıları ile ve diğer el dokuma halılarla rekabet şansı azalmaktadır. Bu durum ilçe'de halıcılığın gerilemesine yol açmaktadır. Halıcılıktaki olumsuz gelişmeler, Sümerbank Yünlü Dokuma Sanayi A.Ş. nin özelleştirilmesi ve Kayseri-Malatya karayolunun Bünyan merkezine uğramadan geçen yeni güzergahı gibi etkenler ilçe ekonomisini olumsuz yönde etkilemiş, gerek istihdam alanında, gerekse halkın gelir düzeyinde büyük ölçüde gerilemeye neden olmuştur. Bu durum ilçeden göçleri arttırmaktadır.

İlçe merkezinde küçük ticaret alanı dışında Bünsa, Bünteks, Bünyan Gıda, Özden Gıda'nın teşkil ettiği küçük sanayi kuruluşla-

rı bulunmakta, ancak yeterli istihdamı sağlamadığı için iş gücünün bir bölümü günlük geliş-gidiş yapmak suretiyle Kayseri'de çalışma imkanı bulabilmektedir.

SOSYAL YAPI

İlçe eğitime düşük bir yapıya sahip olup, çok yaşlıların dışında okuma yazma bilmeyen yok gibidir. Okuma yazma oranı %99'dur. İlçe genelindeki tüm okullarda "Tekli Eğitim" yapılmaktadır.

İlçe merkez ve köylerdeki konutlar eskiden birbirine yanaşık ve toprak örtülü olarak yapılmış olup, halen mevcutları vardır. Yeni yapılan binalar ise betonarme ve çatılı olarak yapılmaktadır. Tarihi değeri olan ve konak tabir edilen bina vardır ve sahipleri tarafından konut olarak kullanılmaktadır. Yerleşim merkez ve köylerde toplu bir görünüme sahiptir.

Mezra şeklinde dağınıklık yok denecek kadar azdır. Sadece Koyunabdal Kasabasında mezra bulunmaktadır. İlçe merkezinde ve Karahıdır köyünde birkaç çiftlik yerleşimi vardır. Toplu yerleşim dolayısıyla devlet hizmetleri rahat götürülebilmektedir.

Ayrıca Sultanhanı, Karadayı ve B.Bürüngüz Köylerinde Selçuklulardan kalma tarihi binalar ve kervansaraylar mevcuttur.

İlçe merkezi ile bağlı yerleşim yerlerinde hiçbir eğlence merkezi yoktur. Ancak Bünyan Belediye Başkanlığının kurmuş olduğu Alabalık Üretim Çiftliği, Sarımsaklı Çayırının kaynağı olan Pınarbaşı mevkii ile Özden Gıda A.Ş.'nin kurmuş olduğu Mersin Önü mevkiiinde Kayseri-Malatya karayolu üzerindeki çiftliği mesire yeri olarak ilçe halkının ve dışarıdan gelen misafirlerin ilgisini çekmekte, azda olsa vatandaşın eğlence ihtiyacına cevap verebilecek kapasiteye sahiptir.

ULU CAMİİ (CAMİİ KEBİR)

İlçesi	Bünyan	Pafta	
Köy		Ada	
Mahalle	Camii Kebir	Parsel	
Mevkii			
Sokak			
Mülkiyeti	Vakıflar Genel Müdürlüğü		
Tescil Durumu	GMEEAYK- 08.04.1977-A-423		
Bugünkü Kullanımı	Cami		

Tanımı

Bünyan İlçesi Cami Kebir mahallesinde bulunmaktadır. Salih Bey Cami olarak da bilinir. Güney kuzey doğrultuda dikdörtgen bir alanı kaplayan cami, ortadaki diğerlerinden daha geniş olmak üzere mihraba dik üç sahanlıdır. Duvar kalınlıkları bütün cephelerde aynı değildir. Kuzey cephenin ortasına taç kapı yerleştirilmiştir. Yine aynı cephenin iki köşesinde birer kule bulunmaktadır. Kuzeybatı köşedeki kule üzerinde minare yükselmektedir. Taç kapı, duvar yüzeyinden dışa taşkındır. Farklı genişlikte silmelerle ayrılan beş bordürle çerçevelenmiştir. Kesme taş malzemeden yapılan mihrap güney duvarından çıkıntılıdır. Orjinal mihrap onarım görmüştür. Yapının kitabesinden, Zaireddin Bin Tac-ı Kızıl tarafından mimar Kaluyan Bin Karabulî'ye yaptırıldığı ve kitabesini İzzeddin Bin Kayseri'nin yazdığı öğrenilmektedir. Zaireddin Bin Tac-ı Kızıl Eretna döneminin emirlerinden biri olduğundan, Bünyan Ulu Camiinin 1333 yılında inşa edildiği kabul edilir.

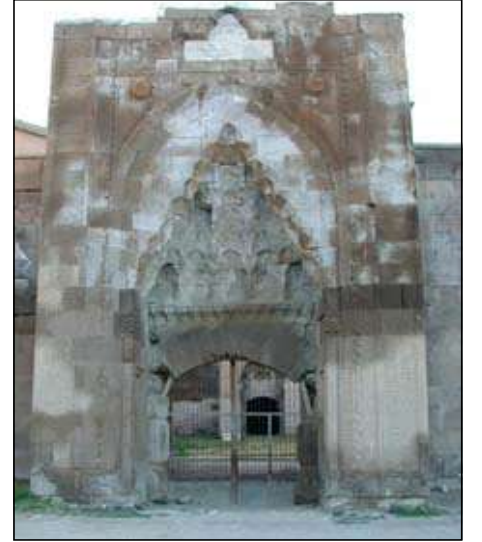

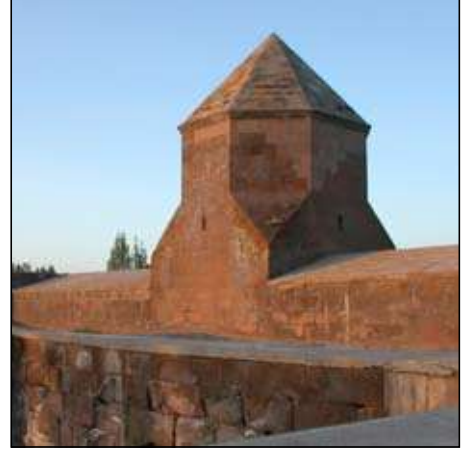
KARATAY KERVANSARAYI

İlçesi	Bünyan	Pafta	
Köy	Karadayı	Ada	
Mahalle		Parsel	
Mevkii			
Sokak			
Mülkiyeti	Vakıflar Genel Müdürlüğü		
Tescil Durumu	KKTVKK- 20.12.1991-1199		
Bugünkü Kullanımı			

Tanımı

Selçuklu veziri Celalettin Karatay tarafından, Alleaddin Keykubat zamanında inşasına başlanmış olup II. Keyhüsrev zamanında 1240 yılında tamamlanmıştır. Hana kuzey taraftan iri saç örgülü beden kulelerinin bulunduğu kapıdan girilir. Kapı ve avlu arasında giriş kısmı vardır. Mescit girişin sağındadır, solunda ise mezar bulunan eyvanın taç kemerinde hayvan motifleri görülmektedir. Hamam ise avlunun güneydoğu köşesindedir. Piramit kubbeli yapının içinde su yapıları bulunmaktadır. Sadece ana taç kapı kitabesinde mermer, Hanın beden duvarları ve üst örtüsünde kesme taş malzeme kullanılmıştır. Orjinalinde hanın üst örtüsü toprak olduğu, 1958-1962 yılları arasında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan onarımlarda kesme taş malzemeyle kaplanmıştır. Yapının avlu taç kapısındaki kitabesi 1240-41, vakfiyesi ise 1241 tarihlidir.

SULTAN HANI

İlçesi	Bünyan	Pafta	
Köy	Sultanhanı	Ada	
Mahalle		Parsel	1065
Mevkii			
Sokak			
Mülkiyeti	Vakıflar Genel Müdürlüğü		
Tescil Durumu	GMEEAYK- 24.01.1992-1221		
Bugünkü Kullanımı			

Tanımı

1232-1236 miladi yıllarında Selçuklu Sultanı Aleaddin Keykubat tarafından yaptırılmıştır. Kayseri-Sivas eski karayolu üzerinde yer alan yapı monümental ölçülerdedir. Tamamen düzgün kesme kesme taştan yapılmıştır. Yapının girişi kuzeye bakmaktadır. Portalin üzerinde stalaktütler, sivri bir kemer içerisine alınmıştır. Kare bir çerçeveye sığdırılmış bir geniş avlu tarafına, üç taraflı yazlık kısmı ile dikdörtgen kuruluşta olan kapalı kışlık kısımlardan oluşmaktadır. Avlunun ortasında küp şeklinde ve dört ayak üzerine oturan bir mescit bulunmaktadır. Özellikle mescit kemerlerindeki süslemeler dikkat çekicidir. Bunlar arasında ejder motifinin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Son zamanlarda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restorasyonu gerçekleştirilmiştir.

SEYİT HALİL TÜRBESİ

İlçesi	Bünyan	Pafta	
Köy	Karakaya Kasabası	Ada	
Mahalle		Parsel	
Mevkii			
Sokak			
Mülkiyeti	Vakıflar Genel Müdürlüğü		
Tescil Durumu	KKTVKK- 25.10.1991-1132		
Bugünkü Kullanımı	Türbe		

Tanımı

14 yy. Eretna Beylikler Dönemi yapısıdır. Karakaya Kasabası'nın sınırları içerisinde, mezarlık alanında yer almaktadır. Türbenin vakfiyesinde ayrıca bir de zaviyesinin de olduğu belirtilmiştir. Türbe Doğu- Batı doğrultusunda dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Batı kısmı bir kemerle kaleye dönüştürülmüş ve üzeri bir kemerle örtülmüştür. Doğu kısım ise kubbeli mekana açılan eyvan şeklinde düzenlenmiş olup üzeri tonoz ile örtülmüştür. Plan olarak Kayseri Şah Kutlu Hatun Türbesi'ne benzer. Prof. Dr. Günsel RENDA'nın Batılaşma Dönemi Türk Resim Sanatı adlı eserinde türbe içinde varolan kalem işi manzara resimleri belirtilmiştir ancak bu resimler günümüze ulaşmamıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır.

AVLU KAPISI

İlçesi	Bünyan	Pafta	
Köy		Ada	
Mahalle	İbrahim Bey Mah.	Parsel	
Mevkii			
Sokak	Kayabaşı Cad.		
Mülkiyeti			
Tescil Durumu			
Bugünkü Kullanımı	Avlu Kapısı		

Tanımı

1202 yapım tarihli yapı dıştan yuvarlak kemerli olup, her iki yanında bulunan hücrelerden dışarıya açılan yuvarlak birer delik mevcuttur. Kemerin üst kısmında yer alan mermer kitabenin iki yanında eş kenar dörtgen içerisinde alçak kabartma olarak yapılmış yuvarlak rozetler yer almakta ve bunların üzerinde dış sırası bulunmaktadır. Üst kısmı düz dam şeklinde olup dıştan görülemeyecek şekilde yerleştirilen ahşap hatılların üzerine sonradan beton dökülmüştür. Kapı girişinin her iki yanında bulunan hücrelere, kapı aralığına açılan 75 cm. yüksekliğinde ve 70 cm. genişliğinde basık kemerli kapılardan girilmektedir. Bir kişinin rahatlıkla sığabileceği genişlikte olan bu hücrelerin üzeri tahtalarla kapatılmıştır. İçten sivri kemerli olarak yapılan kapının kemer yüksekliği üstteki beton kısma kadar yükselmektedir. Her iki yanında üçer adet mazgal deliği ve altta ki hücreye açılan küçük bir pencere açıklığı bulunmaktadır.

ATEŞ SUNAĞI

İlçesi	Bünyan	Pafta	
Köy		Ada	
Mahalle		Parsel	
Mevkii			
Sokak			
Mülkiyeti	Kültür ve Turizm Bakanlığı		
Tescil Durumu			
Bugünkü Kullanımı	Sergileniyor		

Tanımı

Ateş Sunağı, 1930' yıllarda Bünyan civarından bulunarak müzeye gönderilmiştir. Bugün Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde yer almaktadır. Ateş kültü, Pers (Dareios I) etkisi ile tüm Anadolu'ya yayılmıştır. Sunak, kaba alçı taşından işlenmiş olup 56.5 cm, eni 37 cm ve derinliği 29.5 cm'dir. Taşının cinsi yüzünden zedelenmiş oldukça tahrip olmuştur. Dikdörtgen prizması formundaki eserin, altta iki krepisli podyumu, üstte ise çift silmeli kısmı bulunmaktadır. Üstteki yüzeyinde derin bir yarık ve köşelerde kırık ve noksan parçalar bulunmaktadır. Alt ve üst silmeler arasında kalan yüzeyler 32 x 35 cm. boyutlarında kalınca çerçeveler işlenmiştir. Zemin kırmızımsı kahverenginde boyalıdır. Sunağın aynı stil ve ikonografideki erkek figürleri sağa doğru yürür vaziyettedir. Üst sosyal sınıfın giymiş olduğu kandys denilen uzun kollu diz altına kadar uzanan manto ile ensedeki saçlarını ve sivri sakallarını açıkta

birakan keçe türü kumaştan başlık tiara bulunur. Sağ ellerinde olasılıkla ince çalı demeti, sol ellerinde birer phiale bulunmaktadır. İri burunları ve sivri sakalları profilden, gözler ise cepheden işlenmiştir. Bacakları sıkıca saran dar pantolonlar ile deri botları dikkat çekmektedir. Sunak üzerindeki figürlerin yüksekten göz seviyesinden görülmesi gerekmektedir. Bu nedenle, taşınabilir ağırlıkta olan sunağın yüksek bir podyum üzerinde yer alması gerekmektedir. Ateş Sunağı Pers inanç ve geleneklerinin Kapadokya kültürü tarafından özümsemiş olması adına eşi bulunmaz değerde bir eserdir.

